

יורם לנדסברגר (משמאל) בדרך למשפט
התאחד נערה שתאמר: לא איכפת לי?

בתי הקודמות, והוא נשפט לשנתיים וחצי נוספות.

★★★
פחד מפני המחור

שיצא מבית הסוהר, כבר לא יכול היה איש לעזור לו. היתה לו חברה משלו, הוא הסתובב בחוגים הנכונים. "יורם הוא בעל אינטליגנציה טובה", אמרה קצינת המבחן באחד הדו"חות שהוגשו לבית המשפט. "אך קשיי ריכוזו נובעים מהפרעותיו הנפשיות, והוא אינו מגלה יכולת לשינוי אירת חיים".

אולם במכתבים שנתקבלו מיורם, אחרי שנשפט לתקופת המאסר האחרונה, קשה היה לשוב ולראות בו עבריין ללא תקנה. הנער, למוד הסבל, שפך את לבו בוידוי, מוצף רגש. האם היו אלו רגשות מעושים? קשה להניח. הוא לא עשה זאת בפני השופט, גם לא בפני ועדת השיהורים הצריכה לקבוע אם לקצר את מאסרו או אם לאו. הוא כתב את הדברים לנערה אותה הכיר רק כנערה חטופה, שלמעשה לא היתה יכולה לעזור לו במאומה.

"בעולם לא תקף אותי היאוש המלא", כתב, וכל עוד יש נשמה באפי — אני מקווה לטוב, ולמאורע כלשהו שישחררני ממחשבותי הנלוזות וממעשים שלייליים. עד עתה היה הלך-מחשבותי בערך כך: עשה פריצה, התקיים מהכסף עד לפריצה הבאה. הדינו — מן היד אל הפה. "אינני יודע מדוע, אולם כעת חל שינוי כלשהו בהלך-מחשבותי. בתחילה היה קשה לי להסתגל לרעיון שאאלץ לבלות בכלא כמעט שמונה מתוך שנות חיי היפות ביותר. אולם כפי שאמרתי, לא איבדתי כל תקווה, ואני מקווה עדיין, שגורדין יומתק, ולא במעט".

התקווה נתנה ליורם גם השראה, והוא צירף לאותה נערה שיר, אותו הקדיש לה: "אמש מכתב מנערה קיבלתי / אלמונית, רחוקה, לא אדע מה מראה. / יקר לי דברה, נעמו מילותיה, / זיק תקווה בי העירה, כנות מחשבה. / אך שוב המחור ספיקות בי יחידרה / שנאתך אתה, המחור האכזר. / הו, מי יתנני נביא רק לרגע / ואצפה אל מעבר חומת המחור.

"כי מפני המחור ארתע ואפחדה, / מצפונות הגורל בתוכי של עתיד. / מהיום בו החיים חשון לי יגישו — / ולא אוכל לפרוע, רק זה אותי מפחיד. / לא אראה כל התקום נערה שתאמר: לא איכפת לי. / לא אראה כל אותיקין על מצחך. / התאמר נערה לי: נערי אהבתך! / ויהיה מוצא פיה שלם עם ליבתי?"

★★★
חבד עי הצוואר

השבע חיכה יורם למוצא פיהם של השופטים ה מחוויים, העומדים לחוץ בקרוב את דינו על בריחתו

מתנת יום-ההולדת החמישי של יורם היתה העברה למוסד אחר, לא הרחק מן הראשון, גם משם נהג להסתלק מדי פעם אל אמו, אשר החזירה אותו מיד. "לא היה איכפת לי העוני ששרר בבית. העיקר היה להיות עם אמו. אהבתי להיות אתה".

"לאמי היה אז חבר", סיפר יורם באחד ממכתביו לאותה ידידה. "היא ניסתה להסביר לי אז שזה דוד, אבל אני ידעתי שזה לא נכון. לפרות שנהגה להעניק לי דמי-כיס ביד רחבה, הייתי בורח בכל פעם שניסה להתקרב אלי".

★★★
קורטוב שזי רבש

עם פרוץ מלחמת העצמאות, נשלח יורם לבית-יתומים ברמת-גן. היה זה מוסד דתי, יורם נאלץ לחבוש כיפה, להתפלל לפני הארוחת ולשמור על שאר מצוות הדת.

אולם מחוסר כוח-אדם, היה הפיקוח על ילדי המוסד כרעט אפטי. היתומים ניצלו כל הזדמנות לברוח מהבנין, הסתייבו ברחובות באפס מעשה. עד שיום אחד מצאו להם עיסוק. הם עברו בחצרות האחריות של חנויות המכולת, סחבו ציננות דבש. חלק מהדבש היו זוללים בעצמם, ואת השאר מוכרים בזול לעוברים ושבים ברחוב. "כשאני נוכר בטעמו המתוק של אותו דבש", הודה יורם, "אני מנסה שלא לחשוב כמה מר לי הימים".

גם תחנה זו היתה קצרה ביותר. יורם לא התאקלם במקום, היה סופג מכות נאמנות מידי מורכיו. עד שיום אחד הוחלט להעבירו. הוא זכה לשיקום קצר במוסד עלומים בכפר-סבא, עבר אחר-כך לבית-הנוער בירושלים. זה היה מוסד מאוכלס. הנערים המבוגרים בו עבדו מתוך לכתליו, הצעירים שהו בו כל שעות היום.

"יום אחד", סיפר יורם על גניבתו הראשונה, "התפאר בפני שכני לחדר כי תמיד יש לו כסף — אפילו אם אינו עובד. הוא לא הסכים לספר לי מהיכן בא הכסף — אלא רק ללמד אותי להשיגו גם כן. השעור המעשי הראשון שלי היה עוד באותו יום, ומאותו רגע פקדונו יחד והיינו יוצאים בציאתא לכל מיני גניבות ופריצות. הכל הלך כשורה, עד שבאחד הימים פרצה קטטה בבית הספר, ואחד המורכים הוכה על-ידי התלמידים עד אבדן

הצד השני

שני ל יורם

הברתו. בעקבות מקרה זה נסגר המוסד, ואני נשלחתי הביתה — לאמי שבשכונת מחלול."

★★★
דוד הנס היתה הזוה

יד עשיר הוא גיל צעיר. אך לא צעיר מכדי להתקבל כתלמיד מן המוניין בבית-הספר למשע. יורם כבר היה תלמיד, מתקדם ועברי-יני-הנוער של השכונה קיבלוהו בנרועות פתוחות.

ליורם לא היה איש שיפריע בעדו, יחורו מהדרך בה החל לרוץ במהירות. אחותו היתה עדיין בקיבוץ, ואילו אמו עבדה במשקבית משך רוב שעות היום. "מעולם לא היטבתי לצייר", כתב יורם באחד ממכתביו מן הכלא. שנגע לאותה תקופה, "אך לעיתים צבעתי את פרטי מיי בצבעי-קסם, ששללו ממני את האפשרות לראות את מצבי באור הנכון".

אולם רק עיוור יכול היה שלא לראות את התהום הפעורה, לקראתה התקרב הילד. גם האם הטרודה הבחינה בכך, שלחה את יורם מהבית למוסד בכפר-אביחיל. מנהל החווה בכפר, בידי הופקד יורם, היה אדם חביב וטוב-לב. שמו היה הנס. הוא נתן נוער אמוך, הפקיד בידי את האחריות לניהול המשק. אולם הסטטוס החדש של מנהיג ונותן-הפקודות, הופנה על-ידי יורם דווקא לאפי קים השליליים. הוא אירגן סביבו כנופיה של נערים, צעירים ממנו, יצא עמם לבצע גניבות. השאר התרחש במהירות. יורם נתפס, נידון למאסר-על-תנאי ולפיקוח של קצין-מיבחן. זה היה גם הרגע אותו ראה כתחילת הקריירה הפלילית שלו.

הדרך נמשכה למוסד, מגניבה לגניבה. באחד הימים סיפר, ברוב תמימותו, לאחד מחבריו על גניבה שביצע. אחרי הריב הראשון מיהר החבר, סיפר את העניין למשרה. שופט-הנוער דן את יורם לחמש שנים במוסד לנוער עבריין מטילה שבירושלים. "לא הבינתי למה עושים לי את כל זה. הייתי בטוח שאני צודק", הסביר, מאוחר יותר. "לי מעולם לא היה בית ואהבה, ומה אם רציתי לקנות את עולמי בכסף?"

מרידתו הלכה וגברה. ביחוד השפיע עליו המקרה שקדה לו על הרציון בירושלים. מרידת-הנוער של המוסד לקח את הנערים לביקור בהר. בדוחק ששרר במקום אבר לזאת הנשים עגיל זהב. יורם מצא אותו והרימו מן הארץ. באותו רגע התנפלה האשה על הצעיר, תלמיד המוסד לעבריינים צעירים, צרחה בקול היסטרי: "גנב! גנב!"

"אלוהים עדי שידי לא היתה במעשה זה", בכה אז יורם. אולם איש לא האמין לו. הוא נשפט, נכנס לראשונה בחייו לבית-הסוהר, לחודשיים וחצי. כשהשתחרר, נודעו גני-

פעמים איי-ספור נאמרו משפטים אלה, בין כותלי בית-המשפט. השבוע נאמרו בנימה שאי-אפשר היה לכפור בכנותה. הם יצאו מפינו של נער צנום, בעל תווך פנים מעונים. "אני שפוט לשבע וחצי שנים", אמר הנאשם, שגילו לא עלה פי שלוש על אורך תקופת-המאסר שנשפטה לו. "אם תטילו עלי עונש חמור — לא תאפשרו לי לחזור למוסד לעולם. אנא, התחשבו בי!"

לפני שלושה חודשים בדיוק עמד יורם לנדסברגר (20) במרכז החדשות, כאשר נודע לציבור על הבריחה הנועזת שביצע — יחד עם ניסים ערוסי ונחמן פרקש — מבית המעצר ביפו.

הפשתם של ניסים ערוסי ויורם לא ארכה יותר מ-10 שעות, והם נתפסו במחבואם שבשכונת מורשה. נחמן פרקש לא נתפס עד היום.

זמן קצר לאחר שנתפסו, הובאו השניים לדין על העבירות שבגללן היו עצורים. ניסים ערוסי קיבל את עונשו כפושע מועד: בקריירתו, באישותו, כאיש העולם התחתון הקשה. יורם לנדסברגר נשבר. כשיצא מן האולם, לאחר שנשפכו לו חמש שנות מאסר על החזקת רכוש גנוב (נוסף על עונש קודם של שנתיים וחצי), פרץ בבכי מר כילד.

במשך החדשים הבאים, כשהוא נתון בין חומות כלא רמלה, היה ליורם זמן רב לעשות את חשבון-הנפש שלו. הוא לא היה בודד בלבטיו. הוא התחלק בהם עם ידידה — אותה הכיר הכרה חטופה באולם בית-המשפט — ושעמה החל להתכתב. במכתבים אלה נתגלה כי מתחת לקשיחותו של הנער הצנום נחבאת נפש רגשנית ושסועה, נפשו של ילד ללא ילדות וללא בית, ששקע אל מחילות העולם התחתון, הרודף אחריו כצל.

★★★
מתנת יום הולדת

יורם עצמו זוכר את קורות חייו מאז היותו בן למעלה משנה. "אני זוכר זאת בדיוק", התחדה פעם, בסגנונו המיוחד, "אם כי בערפיליות כבדה ומטושטשת". "היום המר, בשנת 1944, בו איבד אבי את עצמו לדעת — היה לבני יום ככל הימים, כך, לפחות, הרגשתי אז. הייתי גבן שנה ומשהו, והבנתי את החיים כמו שאני מבין היום באסטרונאוטיקה. אני זוכר רק שאמי זועזעה קשות מהאסון והועברה לבית-חולים לחולי-נפש."

"זהו, למעשה, התקופה בה אפשר לחלות את האשם במצב אליו הגעתי כיום. טולטלתי מבית דוד אחד למשנהו, כשבכל מקום מסיים להיפטר מבנה של האשה הנמצאת במוסד לחולי-נפש."

אחותו של יורם, אילנה, היתה אז בת חמש, ושני הילדים הועברו מבית לבית, מחסות לחסות. עד אותו יום בו שחררה האם מבית-החולים, הכסף שהיה ברשותה אול תוך תקופה קצרה, ושני הילדים מצאו עצמם במוסד. "מדי שבוע היתה אמי באה לבקרנו", סיפר יורם, "כשבאה — היו ידיה תמיד ריקות. רק מעיניה נשקף הסבל והדאגה הרבה לורלנו — אך אני לא יכולנו להושיע. מדי פעם הייתי בורח מן המוסד, חוזר הביתה לאמא. אולם היא היתה מגרשת אותי בבכי היסטרי, הייתי חוזר למוסד."

יורם אחרי גזרי-הדין

"התאמר נערה לי: נערי אהבתך?"

• לידו, חברו לבריחה ניסים ערוסי.